

Nasjonal Samling og Bondepartiet.

107097

av Vidkun Quisling.

I ~~anledning av de~~ artikler som ~~Alm~~ advokat

M. Sterri og herrerne Arne Rostad og Paul Alm har skrevet i "Vestopland" for 27. og 30. juni

~~Ønsker jeg å uttrykke~~ gjøre oppmerksom på at disse artikler gir et helt misvisende bilde av de virkelige forhold vedrørende Nasjonal Samling og min stilling til Bondepartiet.

De ideer som ligger til grunn for Nasjonal Samling har jeg og en rekke andre beskjeftiget oss med i årevis. Også selve organisasjonen var grunnlagt lenge før jeg gikk inn i Bonderegje-

ringen. Når jeg støttet Bondepartiet i dets valgkamp 1930, og siden - forøvrig uten nogen som helst foranledning fra min side - gikk med i Bonderegjeringen, så var det fordi mitt politiske syn i hovedlinjene falt sammen med de linjer som Bondepartiet hevdet i sitt program, og fordi jeg

anså Bondepartiet for det politiske organ som hadde de største forutsetninger for å føre frem den bondereisning som jeg alltid har ansett som et hovedledd i den folkereisning jeg arbeidet for. Jeg hadde også det håp at Bondepartiet

vilde være fremsynt og elastisk nokk til å opta det arbeid som tiden krever i retning av å bygge ut samfundet i pakt med de tradisjoner bonden har bevart, men tilpasset efter det moderne livs krav. Jeg gikk derfor inn for Bondepartiet

som det parti hvorigjennem man best kunne bidra noget til løsningen av de store nasjonale opgaver som foreligger.

Og advokat Sterri også i "Laagen" søker disse artikler å framstille som uttrykk for Nasjonal Samling som i første rekke er en filleg av et politisk og økonomisk parti som jeg aldri skulle minne på Bondepartiet.

Jeg ønsker i den anledning å gjøre oppmerksom på at de

2.

Men deri er jeg, og mange med mig, blit dypt og bittert skuffet slik som partiets ledelse har vært. Vi som gikk inn for Bondepartiet med vår stemme og med vårt arbeide, vi hadde ventet og hadde krav på at partiets ledelse i det minste ikke sviktet de hovedlinjer som den var programmessig bunnet til. Istedet har vi ikke alene måttet oppleve at partiet under den ledelse det har hat, har manglet indre kraft til å løse bondens krise og til å gjennomføre de andre saker av nasjonal betydning som partiet har programforpliktet sig til. Men det virkelige forhold er desværre også det at partiets ledelse i avgjørende spørsmål har sviktet på en måte som både fra et partimessig og fra et nasjonalt og menneskelig synspunkt er forkastelige og særdeles skadelige for den politikk som bondepartiet skulde representere. Og også for partiet selv. ~~Avis dette ikke nu snar- tar hastent avstand fra sin ledelses holdning og optreden!~~ Jeg for min del har vært til det yderst loyal og hensynsfull mot bondepartiet, og har vært fullt villig til i taushet å ta vekten av den skjeve stilling som herr Hundseid og delvis også bondepartiets øvrige ledelse ved sin optreden har bragt mig i. Men i en kritisk tid som vår, da det først og fremst trenges rene og sunne linjer i Norsk politikk, kan man ikke forlange av en mann som mener det alvorlig med sitt politiske arbeide, at han skal fortsette å arbeide under, og derved støtte op om, en ledelse som helt har forspilt ens tillit, og som man efter de gjorte erfaringer har all grunn til å gå ut

*J forøvrigt dette forbehold
berører mig.*

... i sin tid et flertal med herte Hundseids holdning på politikk. Og jeg

Jeg tror på at flertallet av bondepartiets meningsutgjøere vil dele min oppfatning av saken, når de blir belijndt med de virkelige forhold.

Han mente han behøvde Nowinskis støtte. Og for å oppnå den, mente han at han trengte Nowinskis støtte. Og for å oppnå den, mente han det var nødvendig å drive Nowinskis politikk.

Tulins utbrudd be-
myndigede fra re-
gjeringens side

fra igjen vil svikte tross folkemøteuttalelse og tross forsterkede programmer. *Jeg tviler heller* / Av statsminister Hundseids adferd i Grönlands-saken vil man av det som er offentliggjort allerede ha fått et inntrykk. For å tekkes herr Mowinkel, som han nu tales så hårdt imot, førte bondepartiets regjeringschef i strid såvel med bondepartiets program, som enhver virkelig nasjonal linje, mens saken verserte for retten, underhandlinger med Danmark om forlik på basis av forhåndsoppgivelse av Norges ^{overvinnende} minoritetskrav, hvad der nødvendigvis måtte bidra til å undergrave Norges sak for domstolen. Og han gikk bak sin regjeringsrygg. Samtidig som han førte slike underhåndshandlinger i strid med bondepartiets program, og / ga minister Wedel Jarlsberg officiel garanti for regjeringens tilslutning til hans forhåndsoppgivelse av suverenitetskravet, så forsikret han oss høitidelig i samlet regjering at nogen forhandling med Danmark fandt ikke sted. Tilfellet er symptomatisk for bondepartiets nuværende ledelse. Det er bare ett blandt mange. Ti en lignende svikt har det vært også på en rekke andre områder, ikke minst i arbeidet mot den revolusjonære bevegelse som nu bondepartiet går til valg på under høie kamprop mot marxismen og de halve standpunkter. Om dette forhold har jeg i sin tid redegjort skriftlig både til bonde-regjeringen og til bondepartiets stortingsgruppe. Likeledes har jeg senere (27. juni i år) av omstendighetene vært tvunget til å sende en skrivelse

4.
 til Stortingets protokolkomite om Kullmann-saken^h
~~behandling~~, hvor også bondepartiets statsminister
^{o. a.} likesom i den s.k. Quisling-sak ~~med flere andre sa-~~
~~ker~~, istedetfor å føre en retlinjet politikk etter
 bondepartiets program, har spillet et tvetydig og
 forkastelig spill. Jeg vil anbefale bondepartiets
 tillitsmenn å studere alle disse dokumenter nærmere,
 før de retter baker for smed. Major Nils Askvig, en
 av bondepartiets fremste tillitsmenn dristet sig en-
 dog for en tid siden i en spissartikkel i "Nationen"
 til i sin partiiver å uttale at jeg og de som med mig
 virker for Nasjonal Samling, vi lever og arbeider på
 et falsum. En uttalelse som siden har gjort sin runde
 i provinspressen. Men som det vil forståes er det
 tvertimot fordi ^{at} bondepartiets ledelse av udyktighet,
 ubehjelpsomhet ^{eller} annen svakhet har sveket den linje
 som er bondepartiets program, og fordi det er bonde-
 partiet som nu, sålenge det ikke holder oppgjør med
 denne ledelse, kan bebreides å gå til valg på noget
 av et falsum, at jeg og mange med mig ikke lenger di-
 rekte kan støtte dette parti., Skjønt vi vet at den
 alt overveiende del av den menige velgermasse i Bonde-
 partiet har den rette innstilling. Vi vil fortsette
 utenfor dette parti vårt arbeide for å gjennomføre den
 nasjonale politikk som er bondepartiets program. Og
 ingen kan mer enn ^{jeg} beklage den vending som saken har
 tatt. Men i mange år har jeg set den skjæve ^{eri} vending som
 den politiske utvikling i Norge har gått. Jeg gikk der-
 for inn i politikken for å bidra mitt til å rette på fo-
 holdene uten personlige ambitioner og partihensyn. Når
 jeg har gått inn for en slik gjerning har jeg bare en
 ting å gjøre, og det er å gjennomføre den uten ethvert
 hensyn. Dette forhold med bondepartiets ledelse er

5.
derfor ikke grunnen til dannelsen av Nasjonal Samling, selv om det kan ha bidratt til valg av tidspunktet for dette skridt.

gjennomføre. [Hvad videre herr Sterris insinuasjoner angår, så har jeg ikke som herr Sterri skriver drevet med bakholdsangrep mot herr Hundseid og bondepartiets ledelse. Forholdet er tvert imot dette/af min loyalitet og hensynsfullhet er blit misbrukt av visse bondepartifolk på en måte som jeg overlater til de av bondepartiets velgere å dømme om, som virkelig gidder å sette sig ordentlig inn i saken.

På et lukket møte på Gjøvik 26. juni for å organisere Nasjonal Samling i Opland og hvor dette senere blev gjort, redegjorde jeg efter opfordring for bevegelsens formål og retningslinjer. Efter at jeg hadde avsluttet min redegjørelse blev jeg av en tilstedeværende tillidsmann for Bondepartiet, herr Hans Rognerud, Lena, så sterkt provosert til å uttale mig om mitt forhold til Bondepartiets ledelse, at jeg var nødsaget til å gjøre dette, hvad jeg ellers ikke hadde tenkt å gjøre. Efter at jeg kort hadde uttalt mig om grunnene til at jeg ikke fortsatte i Bondepartiet trakk imidlertid herr Rognerud frem et brev, på forhånd hadde ~~anskaffet~~^{han} som han leste op. Dett brev var egnet til å gi forsamlingen den feilaktige opfatning at mine anførsler ikke var overensstemmende med virkeligheten. Det hele tok sig ut som en planlagt manøvre for å bringe forstyrrelse i mötet og sprengte dette, hvilket vi ikke ikke lapeklædes.

*stakk i seg
veldig mye
Tat sig, så langt jeg kunne
på gang er det skiltet
i et ukjent lep*

*Tokjant sig i rejsningen
var reddet og lagde i
at man ferd*

Brevet var sålydende:

"Herr Hans Rognerud, Lena. Forhenværende statsminister Hundseid meddeler mig i telefonen idag at jeg har adgang til å gjøre bekjent på møtet på Viktoria Hotell at forhenv. statsråd Quislings klageskrift blev behandlet av bondepartiets stortingsgruppe den 28. mars d.å. Herr Hundseid fra-trådte under behandlingen. Bondepartiets stortingsgruppe uttaler enstemmig at herr Quislings anker er uriktige og den gir herr Hundseid enstemmig tillidsvotum. Gjøvik den 26. juni 1933. M. Sterri." (sign)

Da det som anføres i brevet ikke er overensstemmende med de faktiske forhold, og da det av Bondepartiets munn på møtet i Gjøvik blev brukt overensstemmende med ordlyden i advokat Sterris skrivelse - og forholdet altså misbrukt - opsøkte jeg sammen med ^{en av møtet deltager} overrettssakfører Christie, advokat Sterri for å få bragt på det rene hvorledes ~~det~~ skulde forståes. Herr Sterri fastholdt da riktigheten av hvad han hadde skrevet. Siden har ^{han Sterri} ~~denne herre~~, som lot oss forstå at han optrådte i full forståelse med herr Hundseid, i et brev til mig forsøkt å bortforklare de anførsler i hans første brev som denne smukke aksjon var bygget på. Likeledes skrev jeg til Bondepartiets stortingsgruppe og spurte om gruppen virkelig hadde uttalt sig således som advokat Sterri anførte i sitt brev på grunnlag av herr Hundseids opplysninger, ~~idet~~ ^{hadde} jeg ved en tidligere leilighet ~~hadde~~ fått et brev fra Stortingsgruppen om samme sak, hvori gruppen ikke med et ord tok

H
 Denne uttaltalen manvire
 denne misbrukt

7.
 avstand fra de faktiske anførsler i min redegjørelse for Statsminister Hundseids forkastelige optreden ved en rekke leiligheter. På denne min henvendelse fikk jeg et undvikende svar undertegnet av ~~Fr. Storer~~^{herr} Langeland som i regjeringen var herr Hundseids hovedsekundant og ekko under alle de store konflikter vi hadde i regjeringen. Et undvikende svar, hvori man - og med god grunn - ikke våget å komme inn på realiteten i mitt spørsmål.

Jeg vil her bemerke at den eneste gang hvor jeg utenom regjering og stortingsgruppe selv har tatt opp mitt forhold til bondepartiet, var på et lukket organisasjonsmøte på Hønefoss 17. juni i år. For-

holdet var da major Askvigs utæskende spissartikkel i "Nationen" mot Nasjonal Samling og mig var fremkommet nogen dager før, og da interessen på møtet for en stor del dreiet sig om hvad jeg hadde å si til denne artikkel, læste jeg der opp et tilsvarende som jeg hadde utarbeidet for eventuel offentliggjørelse. Mine uttalelser om dette forhold har således kun vært svar på direkte utfordringer fra bondepartiets menn, og begge gange i lukkede organisasjonsmøter. De skriverier og skumlerier som fra visse av bondepartiets tillidsmenn er kommet frem i den forbindelse og i forbindelse med Nasjonal Samlings organisasjonsarbeide, er en likefrem utilbørlighet. Og jeg tror ikke at bondepartiet står sig på å tillate sine tillitsmenn å anvende lignende metoder i sin partipolitiske agitasjon som de lumpne angrep *og Nasjonal-kommunistenes* jeg er så vel vant til fra arbeiderpartiets side.

*den eneste gang
 fra alltid vakler mellom
 bil og ikke-tid.*

Såpas meget burde bondepartiet dog kjenne mig at de vet at mine handlinger - enten bondepartiet er enig i disse eller ikke - er diktert av saklige hensyn. Det kunde og hände at vi i Nasjonal Samling har like gode forutsetninger som bondepartiets folk til å dømme om hvad er politisk riktig å gjøre i dette land. Under enhver omstandighet er det lite tiltalende å se et ærlig forsök på å tjene landets og den felles sak, ^{kliv} behandlet av de ældre partier som en avindsyk handelsmann behandler en konkurrent som åpner en butikk ved siden av ham. Jeg vil også minne om at bondepartiet selv for en vesentlig del utgikk av et annet parti, av venstre, som engang i tiden var et mere nasjonalt parti og et mere fullgodt politisk ^{organ} for Norges bönder enn bondepartiet, trossitt navn, er idag. Hvorfor skal da enkelte av bondepartiets folk, og deres klienter, nu gå så hårdt i rett med Nasjonal Samling, og med mig i serdeleshet, fordi vi ikke lenger vil direkte støtte bondepartiet under dets nuværende ledelse, når dette synes å gå samme veien som venstre i sin tid, og synker ned til å bli et klasse- og kompromissparti likesom de övrige, et Hundseid-parti som vi andre ingen interesse har av å tilhøre? Er det virkelig bondens og den nasjonale sak som de således taler og skriver sig varm på?

Tilslut vil jeg nevne at jeg konstaterte med stor interesse på Gjøvikmötet at herr Rognerud og et par andre av bondepartiets tillitsmenn rettet sterke bebreidelser mot mig fordi jegg ikke offentlig hadde avslöret bondepartiets ledelse, når jeg mente denne hadde optrådt så forkastelig. De hevdet at det da var min plikt likeover for bondepartiets menige vælgere å vise disse hvad slags ledelse bondepartiet hadde, for at vælgerne

kunde gjöre op med denne ledelse, jo för jo heller. Mitt svar til dem - som jeg gjentar her - gikk ut på at jeg i skrivelser til bonderegjeringen og til bondepartiets stortingsgruppe som nevnt har gjort fullstendig rede for hvorfor bondepartiets politikk aldrig vil kunne före frem under den ledelse som bondepartiet nu har. Når det trakk så lenge ut för jeg selv forlot bondepartiet, så var det vesentlig fordi jeg hadde tilsagn om at ledelsen vilde bli forandret, hvad imidlertid ikke skjedde. Stortingsgruppen følger üiensynlig den linje, som under de utallige forhandlinger jeg har hat om saken, er blit hevdet av en rekke av partiets tillitsmenn, nemlig at oppgjöret av opportunitets-hensyn bör utstå til over valget.

Det er den omvendte verden: personlige hensyn foran partiet, partiet foran landet.

Da jeg var overbevist om at denne linje som bygger på noeget av et falsum, ikke kan före frem, så bestemte jeg mig til å kjempe utenfor bondepartiet for den linje som jeg hele tiden har ment er den eneste politikk som kan före landet velberget gjennom de nuværende vanskeligheter og farer; nemlig planmessig ledelse, prinsippfast bestemthet, beslutsom handling, og uanfektet opplysning. Jeg antar også at der i den almindelige bevissthet ennu er en virkningsfull forskjell på hvad visse moralske og ridderlige lover krever, og hvad enkelte mener er tillatt i god politikk. Og jeg tror at det er på tide at målestokken i politikken også i så henseende höines.

Jeg henviser forövrig til mine forannevnte skriftlige redegjörelser. Men jeg hevdet i mötet på Gjøvik, og jeg gjentar det her, oppgjöret med sin ledelse, eller ansva-

ret for å undlate dette, får bondepartiet selv ta. Forsåvidt det er et parti-anliggende angår det ikke lenger mig. Og herr Hundseids person, og de som av parti-politiske grunner går god for hans adferd, har ingen interesse utenom den politiske realitet som deres optræden innebærer som bondepartiets ledelse. Nun når Når tillitsmenn av bondepartiet ved å mistenkelig- gjöre de motiver som ligger til grunn for mitt arbeide med Nasjonal Samling, på en onnsindet måte angriper den nasjonale samlingspolitikk som bl. a. jeg har gjort mig til talsmann for, så provoserer de til en innbyrdes krig som jeg til det siste vegrer mig for å opta. Men ingen har fred lenger enn den slemme nabo vil.

For vi vil samarbeide,
ikke oppløstelse.

Jeg hadde i det hele tatt tenkt å avholde mig fra offentlig kritikk av bondepartiets politikk. Selv om den måte, hvorpå bondepartiets politikk har vært ledet, har gjort det nødvendig for mig å protestere innenfor partiet, og tilslutt å sette mig selv utenfor partiet, og på fritt grunnlag.